

بیماران مبتلا به دمانس و تشخیص چهره‌ها

نویسنده: دکتر کاوه شفیعی

متخصص مغز و اعصاب

من یک متخصص مغز و اعصاب هستم و بیماری‌هایی که به من مراجعه می‌کنند، با مشکلات طیف وسیعی از اختلالات مربوط به سیستم عصبی روبرویند. همیشه در پایان ویزیت، نتیجه به دست آمده برای مراقب آن‌طور که انتظار داشت نیست. اجازه بدهید داستانی را برای شما نقل کنم:

سارا که خودش پزشک بود، مادرش را با شکایت سردرد نزد من آورد. از مادرش خواستم در مورد سردردش توضیح دهد. متوجه شدم داستانی که برای من تعریف می‌کند آن‌طور نیست که از یک پرستار ۶۸ ساله و بازنشسته انتظار می‌رود. از او خواستم به چند سوال که از همه بیمار انم می‌پرسم پاسخ دهد و سپس به سردرد وی پردازیم. از او خواستم نام فرزندانش را به ترتیب بر ایم بازگو نماید ولی او از انجام این درخواست به‌طور کامل، ناتوان بود. به سارا اشاره کرده از وی پرسیدم خانگی که در جلوی شما نشسته است کیست و آیا نسبتی با شما دارد یا خیر؟ وقتی که بیمار دخترش را همسایه و با نام دیگری عنوان کرد، سارا در ابتدا متعجب و در آخر شروع به گریه کردن کرد. این نکته که مادر و فرزند وی که این همه به هم عشق می‌ورزیدند، مادر نتوانسته فرزند را به جا بیاورد، برایش بسیار دردآور بود.

بیماری دمانس فقط کاهش حافظه نیست

اگر تصور شما از بیماری دمانس تنها کاهش تدریجی حافظه است، سخت در اشتباهید. دمانس‌هایی مانند آلزایمر، تنها حافظه بیمار را به غارت نمی‌برند. این بیماری‌ها سایر توانایی‌های ذهنی مانند تشخیص چهره‌ها را نیز در این بیماران نابود می‌کنند.

بیماری دمانس و تشخیص چهره‌ها

مراقبین با دانستن اینکه چرا بیمار مبتلا به دمانس نمی‌تواند صورت‌ها را درست تشخیص دهد، در انجام بسیاری از جنبه‌های مراقبت بهتر عمل خواهند کرد. در طی چند سال گذشته، من توانایی تشخیص چهره را در افرادی که بیان احساسات در صورتشان کم شده بود، مانند بیماران پارکینسون و حتی افرادی که به عضلات صورت خود بوتاکس تزریق کرده بودند، مطالعه کرده‌ام. باید بدانید که قسمت‌های مختلفی از مغز ما، برای تشخیص چهره‌ها و همچنین احساسات بیان شده در آنها، تکامل یافته است. اختلال عملکرد هر کدام از این قسمت‌ها در بیماران مبتلا به دمانس می‌تواند در روابط بین مراقب و بیمار تاثیرگذار باشد.

تشخیص چهره‌ها توسط مغز

تشخیص چهره‌ها (اینکه فردی را که میبینید چه کسی است؟) و اینکه چهره او چه احساسی را بیان میکند (آیا از دیدن من خوشحال است؟ آیا من باید به او اعتماد کنم؟) را شاید بتوان از بنیادی‌ترین عملکردهای مغز ما دانست. بیشتر از ۷۰ درصد ارتباطات ما غیر کلامی و بر اساس احساساتی است که در چهره نشان می‌دهیم یا آن را از چهره افراد، بدون صحبت کردن، می‌خوانیم. بدون این توانایی ذهنی، ما در ارتباطات بین فردی خود دچار مشکل خواهیم شد. جالب است بدانید که نواحی مختلفی از مغز در فرایند تشخیص چهره‌ها و احساسات آنها دخالت دارند: درک اینکه چیزی را که می‌بینید آیا صورت است

(حتی تمایز بین عکس و صورت و افعی)، این صورت چه کسی است و ارتباطش با من چیست (برای مثال نوه من مهدی است)، و الان صورت وی چه احساسی دارد (آیا از دیدن من خوشحال شده و یا ترسیده است)، و نهایتاً اینکه من چه احساسی را باید در صورت خود به وی نشان دهم؟

دمانس و اختلال تشخیص چهره‌ها

در طی بیماری‌های اضمحلال برنده دمانس، قسمت‌هایی از مغز که وظیفه تشخیص چهره‌ها را دارند به تدریج عملکرد خود را از دست می‌دهند. لذا احتمال بسیار وجود دارد که یکی از حلقه‌های این زنجیر پاره شده و فرد توانایی تشخیص چهره دیگران را از دست بدهد.

برای مثال قسمت‌هایی در کف مغز وظیفه تشخیص صورت را به عهده دارند. بعد از اینکه این قسمت‌ها متوجه شدند تصویر دیده شده صورت است، آبخاری از اطلاعات به سایر قسمت‌های مغز برای پردازش بیشتر این اطلاعات سرازیر میشود. نواحی کناری مغز (که به آنها لوب‌های تمپورال گفته می‌شود) به ما می‌گویند که نام و رابطه این چهره با ما چیست. قسمت‌های مربوط به حافظه ما را در جریان تمامی خاطرات و احساسات قبلی که با این فرد داشته‌ایم می‌گذارند، و نهایتاً نواحی مربوط به احساسات، ما را به درک و بیان احساساتمان کمک می‌کنند. فرد برای انتخاب یک پاسخ مناسب با آنچه دیده است به قسمت‌هایی از مغز که مربوط به قضاوت و کنترل عواطف هستند نیز احتیاج دارد. لذا برای درک تمامی چیزهایی که صورت به شما می‌گوید، به توانایی‌های همه جانبه علاوه بر دیدن صرف احتیاج دارید.

دمانس و تشخیص صورت و احساسات

چه تغییری در بیماران مبتلا به دمانس در تشخیص صورت و احساسات بیان شده در آن می‌تواند پیش بیاید؟ نیمی از بیماران مبتلا به آلزایمر در درک و پردازش اطلاعات مربوط به صورت و احساسات دچار مشکل می‌شوند. برای درک علایمی که بیماران مبتلا به دمانس در اثر کاهش این توانایی پیدا می‌کنند بگذارید از چشم‌ها شروع کنیم.

بسیاری از افراد سالمند به تدریج دچار کاهش بینایی می‌شوند (به دلیل پیرچشمی، آب مروارید و ...). لذا این افراد برای تشخیص دیگران ممکن است از شنوایی خود کمک بگیرند که آن هم ممکن است به خوبی قبل نباشد. به همین دلیل به مراقبین توصیه می‌شود هر بار که به بیمار دمانس نزدیک می‌شوند، از فاصله نزدیک خود را به وی معرفی کنند. (در غیر این صورت ممکن است شما را با غریبه‌ای که ناگهان در خانه وی ظاهر شده است اشتباه بگیرد).

- یادتان باشد برای معرفی خودتان از جملات سوالی مانند اینکه: مادر من را میشناسی؟ و یا این کودکی که همراه من است اسمش چیست؟ در مواجهه با این بیماران باید اجتناب کنید. با این کار به اضطراب آنها خواهید افزود.
- شما باید به صورت مستقیم خودتان را معرفی کنید: مادر، من مریم دختر شما هستم و این فرید پسر من است. سعی کنید از روی احساسات بیان شده در صورت بیمارتان حدس بزنید آیا وی شما را به جا آورده، از دیدن فرزند شما خوشحال شده، و یا ترسیده است.
- به بیماران مبتلا به دمانس توصیه می‌شود تا حد امکان در طول روز از عینک و سمعک استفاده کنند تا بهتر بتوانند چهره‌ها را تشخیص بدهند.

سایر مشکلات بیماران

- جالب است بدانید اگر مغز یک حس را از دست بدهد، بیمار ممکن است دچار توهم شود (درک یک محرک حسی بدون اینکه وجود داشته باشد). شکایت بسیاری از این بیماران دیدن افراد و یا حیواناتی است که وجود ندارند.

خصوصاً در هنگامی که نور محیط آنها کم باشد. به همین دلیل به مراقبین توصیه می‌شود محیط اطراف بیماران مبتلا به دمانس را تا حد امکان روشن نگهدارند.

- با توجه به کاهش حافظه، بیماران مبتلا به دمانس ممکن است چهره شما را با فرد دیگری اشتباه بگیرند و یا اینکه خاطرات مربوط به فرد دیگری را به شما نسبت بدهند. (برای مثال همسر شما را با همسایه‌ای که سال‌ها قبل با او درگیری داشته‌اند اشتباه بگیرند و برخوردی خلاف انتظار با همسرشان داشته باشند).
- طبیعتاً این بیماران در شناخت چهره‌هایی که کمتر دیده‌اند (مانند دیدن کسی بعد از سالها) بیشتر دچار مشکل هستند تا فرزندی که روزانه با وی در ارتباط بوده‌اند.
- دقت کنید که تغییری در چهره شما که به نظرشان بسیار جزئی است (مثلاً پوشیدن عینک در حالی که تا قبل از آن عینک نمی‌زدید، و یا عدم اصلاح صورت اگر قبلاً این کار را می‌کردید)، ممکن است برای بیماران چالشی در تشخیص صورت شما ایجاد نماید.
- با پیشروی بیماری، این بیماران حتی از تشخیص صورت خود در آینه و یا عکس‌های قدیمی خودشان نیز ناتوان می‌شوند.
- توجه داشته باشید که قضاوت این بیماران نیز ممکن است مختل شده باشد. برای مثال دیدن اینکه شما دارید برای تمیز کردن خانه وی از این اتاق به اتاق دیگری می‌روید را به صورتی برداشت کنند که شما توقع ندارید.

منابع و مراجع

243. alzinfo.org: (n.d.), Dealing with Decline of Facial Recognition in Dementia, retrieved April 2019, from <https://www.alzinfo.org/treatment-care/blogs/2017/06/dealing-with-decline-of-facial-recognition-in-dementia/>

244. sciencedirect.com: (n.d.), Facial Recognition Memory in Dementia, retrieved April 2019, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0010945282800312>

245. neurosciencenews.com: (n.d.), Why People With Alzheimer's Stop Recognizing the Faces of Loved Ones, retrieved April 2019, from <https://neurosciencenews.com/alzheimers-facial-perception-memory-4012/>

246. sciencedirect.com: (n.d.), IMPAIRED FACIAL EMOTION RECOGNITION AND PRESERVED REACTIVITY TO FACIAL EXPRESSIONS IN PEOPLE WITH SEVERE DEMENTIA, retrieved April 2019, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167494309002234>

247. view.publitas.com: Facial Emotion recognition after cosmetic botulinum toxin injection, retrieved April 2019, from https://view.publitas.com/amph/rjn_2018_3_art-02/page/1